

הסתמכות עצמית או "סוודשי" בפוליטיקה הלאומנית בהודו

עבודה מסכמת בקורס חברה ומדינה בהודו

מנדי יודה

31/10/2011

תוכן עניינים

2.....	מבוא – סודשי אז והיום
3.....	סודשי ע"פ גנדהי – סקירה ומאפיינים
3.....	סודשי בכתביו של גנדהי
3.....	תנועת הקהאדי
5.....	סודשי במשנתם של הלאומנים ההינדים
5.....	סודשי במשנתה של תנועת ה- SJM
7.....	סודשי ע"פ מפלגת BJP
9.....	התפקידו של סודשי הלאומני
9.....	אוניברסאליות מול אקסקלוסיביות
9.....	חרם בכל מחיר
9.....	התבדלות לאומית
10.....	הפונקציה האמיתית
11.....	סיכום – תקוה חדשה לסודשי
12.....	רשימה ביבליוגרפית

מבוא – סוודשי אז והיום

סוודשי או "הסתמכות עצמית" (Swadeshi) היה ועודנו אחת מאבני היסוד בבניין האומה ההודית. אך נראה כי המושג הזה שכל כך שגור בשפת הלאומיות ההודית, אינו בעל משמעות אחת ותפקיד אחד.

תנועת הסוודשי החלה את דרכה במאבק נגד החלוקה של בנגל לפרובינציות שונות ב-1905. הכלי שאפיין את המחאה ההיא היה חרם על סחורות בריטיות, בעיקר טקסטיל, ורכישה של טקסטיל הודי בלבד. הרעיון של הסתמכות עצמית נולד מתוך מחאה ורצון לפגוע בבריטים ע"י אי שיתוף פעולה כלכלי עמם. בשנים שלאחר מכן אומץ הסוודשי ופותח ע"י גנדהי, והיה לרעיון מוביל בתנועה לעצמאות ושחרור לאומי.

במשנתו של גנדהי הסוודשי קיבל חשיבות רבה, הסתמכות עצמית הוא אמר, אינה באה ללא שלטון עצמי¹. הכוונה בדבריו של גנדהי היא בראש ובראשונה במימד האישי ורק לאחר מכן במובן החברתי-פוליטי.

מאז השגת העצמאות ההודית הרעיון של סוודשי המשיך לחיות ולקבל פירושים שונים, כך למשל בשפת העם סחורה המיוצרת בהודו מכונה סוודשי ואילו סחורה מיובאת נקראת וידשי (Videshi).

בזירה הפוליטית כיום, הסוודשי מיוצג בעיקר ע"י תנועת ה-SJM² שעשתה בו שימוש בעשורים האחרונים ואף זכתה לכינוי "תנועת סוודשי המודרנית". כחלק ממאבקה נגד הרפורמות הכלכליות של 1991 (פתיחת הכלכלה ההודית להשקעות חוץ והלוואה מקרן המטבע העולמי בתנאי לשינוי מבני במודל הכלכלי של יחסי שוק-מדינה) ניכסה לעצמה התנועה הלאומנית ההינדית את המושג, והיא משתמשת בו כביטוי לעצמאות כלכלית הודית והתבדלות לאומית אל מול העולם המערבי.

בעבודה זו, אנסה להתחקות אחר הדומה והשונה בשימוש במושג "סוודשי" במשנתם של הלאומנים ההינדים ומשנתו של גנדהי, ואטען כי התפקיד שהמושג בא לשרת הלכה למעשה אצל התנועה החברתית הלאומנית, והגופים הפוליטיים שבהנהגתה הוא ביסודו רטורי ועומד בסתירה למשנתו של גנדהי.

¹ Swaraj גם במובן של "שליטה עצמית".

² Swadeshi Jagaran Manch. הזרוע הכלכלית של איגוד הארגונים הלאומניים (Sangh Parivar) מבית מדרשו של ה-RSS.

סודשי ע"פ גנדהי – סקירה ומאפיינים

על מנת להבין באופן יסודי ולזקק את מאפייניו של הסודשי המקורי, אפנה אל כתביו של גנדהי. מקור המונח אמנם במאבק נגד חלוקת בנגל ב-1905, אך זהו סודשי יותר "בוסרי", לעומת המודל הכלכלי-חברתי ופילוסופי אותו פיתח גנדהי בכתביו השונים. גנדהי לא רק כתב על המושג אלא גם התנסה בו במאבקו החברתי ובחיייו. ניסיון זה הוא שהקנה למושג את המשמעות והתוקף ההיסטורי להם הוא זוכה, ומכאן שהסודשי ע"פ גנדהי ראוי להיות מודל המופת שלאורו ניתן לבחון את השימושים המאוחרים יותר במושג.

מטרתו של גנדהי בפיתוח מודל הסודשי הייתה בראש ובראשונה ליצור מערכת שתתאים לאוכלוסייה הכפרית של הודו, ותיתן לה את הכלים להסתמכות עצמית ככלית מלאה ובכך לא רק למנוע רעב ועוני אלא לייצר קהילה חזקה ומאושרת ששמה דגש על תרבות ורוחניות ולא על עושר חומרי. ע"פ תפיסה זו הניצול והעבדות אפשריים רק כאשר הצריכה מופרדת מהייצור, ולכן הייצור צריך להיות מכוון עבודה. מטרתו של הייצור אינה רק במוצרים שהוא מייצר אלא בהבטחת הפרנסה והכבוד של חברי הקהילה.

ע"פ גנדהי סודשי במובן של חרם צרכנים אינו רק בחירה של מה לקנות אלא גם כיצד, איפה וע"י מי לייצר. כאשר אנו מבצעים פעולה צרכנית יש לכך השלכות על אנשים אחרים, וכאשר הם נמצאים בקהילה שלנו קשה לנו יותר לפגוע או להתעלם מפגיעה בהם. כאשר הייצור והצריכה נשמרים בתוך הקהילה, לא רק שהקהילה היא יותר ברת קיימא ואינה מסתמכת על גורמים חיצוניים, היא גם מוסרית וצודקת יותר כלפי עצמה וכלפי הקהילות השכנות לה.

סודשי בכתביו של גנדהי

בחוברת המפורסמת "הינד סווארג" גנדהי מביע את התנגדותו לשימוש במכונות וברכבות. כך למשל הוא מבקר את הרכבות: לפני בואה של הרכבת לא היה רעב בהודו, כאשר מזון הפך לסחורה בשוק החופשי וכלי להשגת רווחים נוצר רעב (Gandhi, 1910. Ch.IX). כוונתו של גנדהי היא למנוע מצב כזה ע"י הנהגת סודשי. העדפה לצריכה מקומית מכתובה שהתוצרת המקומית תשמש קודם כל למילוי הצרכים של האוכלוסייה המקומית ורק העודפים ייסחרו עם קהילות אחרות. בצורה כזו תעשיות חיוניות כמו מזון יהיו עצמאיות ומוגנות מהשוק החופשי.

אך אין להבין את ההתנגדות הזו באופן שטחי, גנדהי לא התנגד למכונות באופן עקרוני, הוא רצה לוודא שהשימוש בהם יהיה מווסת ושהכנסתן לתעשיות לא תהפוך את האנשים למיותרים (Webber, 1999 p357). ע"י פיקוח של המיכון בתעשייה והנהגת כלכלה המעדיפה את הקרוב על פני הרחוק גנדהי קיווה למנוע את הפיתוי לייצור מהיר ומכוון רווחים שסופו לנצל אנשים, לנשל אותם מפרנסתם ולפגוע בחוסנה הכלכלי והמוסרי של הקהילה והחברה בכללה.

תנועת הקהאדי

בפועל הסודשי של גנדהי בוצע בעיקר ע"י תנועת ה"קהאדי" שעודדה לבישה של בגדים מבד הודי שנטווה ביד. במכתב שגנדהי ממען "לכל אנגלי בהודו"³ הוא מבקש את עזרת התושבים

³ המכתב פורסם בכתב העת Young India, 1921.

האנגלים בהודו בחרם על צמר מיובא. מהמכתב עולים כמה מהמאפיינים החשובים של סוודשי כפי שבוצע ע"י תנועת הקהאדי הגנדהיאנית:

- המערכת הכלכלית שנכפתה על הודו ע"י האנגלים (יבוא של טקסטיל בריטי להודו) לא רק שמרוששת אותה כלכלית אלא **שההודים איבדו את עצמאותם הכלכלית**: בעלי המלאכה איבדו את פרנסתם (חלקם אף הפכו לשכירי חרב, כלומר התדרדרות מוסרית), ואומנות הטויה ההודית המסורתית כמעט שנעלמה מהעולם. סוודשי יהיה הפתרון לבעיה הזו.
- **החרם אינו מכוון להעניש את האנגלים או לפגוע בהם**, "אפילו אם תינתן עצמאות באופן מיידי על החרם להימשך". מטרתו להבטיח שבכל הצרכים הבסיסיים לא תהיה תלות של הודו במקורות חיצוניים, יש לשמר את התעשיות ההודיות המסורתיות החיוניות לקיומה של הודו. גנדהי אומר "Agriculture and hand-spinning are the two lungs of the national body. They must be protected against consumption at any cost."
- **הוא מדגיש כי הוא אינו מתכוון לחרם כללי על כל הסחורות המיובאות ומטרת הסוודשי אינה לנעול את הודו לסחר עם העולם**: "You will not mistake this for a movement of general boycott of foreign goods. India does not wish to shut herself out of international commerce."
- **הוא אינו פוסל ייבוא של כלים, טכנולוגיה ומותרות** בכוונתו להבטיח שהתעשיות החיוניות ישמרו עצמאיות וחופשיות מהשוק ומצריכה.
- בסוף המכתב גנדהי מביע תקווה שבעתיד הודו תוכל לסחור עם אנגליה כשותפים שווים.

במובן הגנדהיאני, סוודשי אינו כל חרם על סחורה מיובאת אלא בחירה צרכנית שיש לה תכלית מוסרית. גנדהי לא התנגד לייבוא ויצוא אלא למצב לא מאוזן בו הודו סוחרת עם העולם ממעמד נחות (ייצוא של סחורות בזול וייבואן חזרה ביוקר) אחת ההוכחות לכך היא שמבין כל רכושו שהסתכם בארבעה פריטים: הקהאדי שלבש, שעון, משקפיים ועט, שלושה היו מיובאים (Indiresan, 2004).

ניתן לסכם את הסוודשי הגנדהיאני באופן הבא – זו היא כלכלה המעדיפה את הקרוב על פני הרחוק, תפקידה לשרת את האנושות ע"י דאגה לשכנים ולסביבה והיא מכוונת כלפי האנשים ולא כלפי הרווחים.

סודשי במשנתם של הלאומנים ההינדים

התנועה הבולטת והמייצגת את הלאומניות ההינדית (Hindu Nationalists) היא תנועת ה-RSS (Rashtriya Swayamsevak Sangh) המבקשת להחיות את ההינדואיזם ולכוננו כעקרונות המנחה לניהול האומה ההודית העצמאית תחת הסיסמא "הודו להודים" (Nayar, 2000). בזיקה אליה מתקיימות קבוצות לאומניות נוספות המאורגנות תחת קורת גג אחת המכונה משפחת הארגונים הלאומניים "Sangh Pavivar".

בפרק זה אתמקד בשני ארגונים מהמשפחה הזו: תנועת סודשי המודרנית (SJM Swadeshi Jagaran Manch) ובמפלגת BJP (Bharatiya Janata Party) הזרוע הפוליטית ביצועית של התנועה. אנסה לבחון ולזקק את המאפיינים של סודשי במשנתן של הקבוצות האלה ולבדוק את כוונתם בשימוש במונח.

סודשי במשנתה של תנועת ה-SJM

תנועת ה-SJM היא הזרוע הרעיונית והערכית של התנועה הלאומנית בכל הקשור לסודשי וקידומו כאגינדה ופילוסופיה בציבור. התנועה הוקמה בסוף שנת 1991 כארגון מאגד של כמה קבוצות שפעלו ביחד כנגד הרפורמות הכלכליות שהנהיגה מפלגת הקונגרס באותה השנה בפרט, וכנגד אימפריאליזם מערבי וגלובליזציה בכלל. התנועה מצהירה כי היא תומכת בכל סוגי הארגונים שפועלים מתוך נקודת מבט של סודשי.

התנועה מקיימת ועידות בנושא, מפרסמת כתב עת הנקרא Swadeshi Patrika ומקיימת ירידי סודשי (Bureau, 2011), כמו גם פעולות נוספות לקידום המטרה כמו פרסום רשימות של מוצרים וחברות שהם נותנים להם את התג סודשי (כלומר מיוצר בהודו ע"י הודים).

על מנת להבין את רוח הסודשי של התנועה ביצעתי קריאה קרובה וניתוח של הרעיונות והפילוסופיה של התנועה כפי שהם מוצגים באתר האינטרנט הרשמי שלה.

העמוד נפתח בציטוט של רבינדרנאט טאגור (Rabindranath Tagore) שהיה מההוגים החשובים בתחילתה של הלאומיות ההודית וממובילי תנועת סודשי המקורית בבנגל 1905. מדובר בפניה לאל שמדינתנו תתעורר לגן עדן מהסוג בו "הנפש חופשייה מפחד, הראש מורם בגאווה והמידע חופש".

במשנה של התנועה מודגשת לראשונה חשיבותם של המושגים: משפחה, חברה, קהילה ודהרמה (דת בהודו ובפרט ההינדואיזם), ומוסבר כיצד הם מגדירים את היחסים בין הפרט לכלל – האינדיבידואל למדינה. תיאור המושגים נעשה תוך כדי מתיחת ביקורת על המערב בעיקר על הדאגה לחופש הפרט והצרכנות הבלתי מוגבלת.

בתיאורם את תפקיד השוק ישנו דגש על ההבדלים הבולטים שבין סודשי לבין האידיאולוגיות הנהוגות במערב, ושהונהגו ללא צדק בהודו. הם מסבירים כי השיטה הכלכלית של סודשי נבדלת מקפיטליזם וסוציאליזם בכך שהיא נשענת על המסורת והמוסדות החברתיים-קהילתיים כמורה

הדרך של הכלכלה ולא על ידו הנעלמת של השוק או המדינה. למשפחה, קהילה, חברה ודת תפקיד מרכזי במבנה הכלכלי של סוודשי.

המאפיינים העיקריים של סוודשי ע"פ ה-SJM הם :

- סוודשי הוא מה שטבעי ומקומי במדינה, אך מאפשר ייבוא של אלמנטים מהחוץ על מנת לאפשר שלמות. זה כולל טכנולוגיה, כלכלה, פוליטיקה ותרבות (ייצור ומוצרים לא מוזכרים).
- העדפת השכן על פני המרוחק.
- סוודשי מחייב הסתפקות בצרכים הבסיסיים ושולל צריכה בלתי מוגבלת כאמצעי [להשגת אושר].
- הוא מחדש ומסתמך על משפחה קהילה וחברה כאמצעי העברה [של שירותים, מוצרים ומידע] ולא מחליף את המוסדות המסורתיים האלה בשוק ומדינה.
- לא מדובר באוטרכיה אלא באלטרנטיבה גלובלית, המרשה סחר גלובלי אבל רק בסחורות הכרחיות (מוצרי יסוד ולא מותרות).

מתוך חזון ומטרות התנועה :

- אבטח בטחון לאומי אחידות והגינות.
- בניית אומה המסתמכת על עצמה ודאגה לערכים התרבותיים ההינדיים (משתמשים במילה "בהרטיים", השם של הודו בשפה ההינדית והסנסקריט)
- הגדלת הגאווה הלאומית ע"י הצלחה בספורט, חינוך, מדיה ועוד
- הפיכת הודו לשחקן עולמי גדול וחשוב תוך 10 שנים
- ע"מ להצליח ביעד של חיזוק הביטחון העצמי של האומה והגאווה שלה על העם לפתח תודעה לאומית אחידה חוצה הבדלים והומוגנית.

"סוודשי אינו נגד עושר, הוא הדרך להגדלת עושר וכוח לאומי" - בסיכום מוסבר שסוודשי הוא תנאי ליצירת עושר, אך בניגוד לצריכה המערבית הוא אינו שם דגש על העושר החומרי וצבירתו אינה מטרת הכלכלה. מובאת סקירה היסטורית על פיה הודו הייתה בעת העתיקה אומה משגשגת כיוון שהתנהלה ברוח הסוודשי ולכן עמים רבים רצו לפלוש אליה. כמו כן בעת הזו למרות שהיה עושר רב, עושר חומרי לא היה המושא העיקרי של האנשים ולא היה הדרך להשיג סטאטוס מכובד בחברה (כמובן שזהו שכתוב של ההיסטוריה כיוון שתנועת הסוודשי החלה את דרכה כזכור במאה ה-20).

תנועת ה SJM מפתחת מושג של סודשי שיתאים לאגינדה הלאומנית שלה- סודשי הינדואיסטי-סנסקריטי-דתי, שמדגיש את ההעדפה לכלל על פני הפרט⁴, את הייחודיות של האומה ודורש חרם על סחורות מיובאות.

נראה שהסודשי הלאומני הוא בעיקרו תגובה ומגדיר את עצמו כניגוד לדברים חיצוניים ולא מתוך אידיאלים פנימיים שלו, סודשי שהוא יותר בגדר תגובה לליברליזם המערבי מאשר הסתמכות עצמית. את הסיבה למאפיין הזה ניתן למצוא אולי בהיסטוריה של התנועה ובפעולותיה בתחילת דרכה. כזכור, התנועה צמחה כתנועת נגד על רקע הרפורמות הכלכליות של 1991.

סודשי ע"פ מפלגת BJP

מפלגת ה- BJP (Bharatiya Janata Party) נוסדה ב 1980 כמפלגה היורשת של Jana Sangh המפלגה הלאומנית ההינדית שפעלה משנות ה-50 עד סוף שנות ה-70. המפלגה מקושרת לתנועת ה- RSS דרך חברותה ב Sangh Pavivar והיא הזרועה המפלגתית שלה.

בדיקה של המושג סודשי במצע המפלגה והשוואתו לפעולותיה כמפלגת השלטון תסייע לשפוך אור על הסודשי הלאומני. המפלגה עלתה למרכז⁵ לראשונה בשנת 1998 בראשות קואליציה של מפלגות קטנות ובינוניות. עלייתה של המפלגה לשלטון מאפשרת לבחון את פעולותיה אל מול סדר היום המוצהר שלה ובכך להבין את התפקיד שסודשי מקיים עבורה ואת השימוש בו.

זאת בדיוק ניסה לעשות Baldev Raj Nayar במאמרו "The Limits of Economic Nationalism in India: Economic Reforms under the BJP-Led Government, 1998-1999" המאמר בודק האם בפועל כשמפלגת ה- BJP הייתה בשלטון בוצע ניסיון אמיתי להנהיג תוכנית כלכלית במודל של סודשי.

המפלגה מצהירה שהיא דוחה את המודלים הכלכליים שהונהגו ע"י מפלגת הקונגרס, הן את המודל של נהרו- ששם את המדינה במרכז (שוק תחת פיקוח, סקטור ציבורי רחב)- והן את המודלים המאוחרים של כלכלת שוק חופשי (המודלים של ראו וסינג, הרפורמות של 1991). ובמובן רחב יותר את הקפיטליזם והקומוניזם. תחת הטענה שמודלים אלה אינם מתאימים למסורת התרבותית של הודו. במקום זאת הם קוראים לסודשי, מושג השווה מבחינתם לכלכלה לאומנית⁶.

אך האם המדיניות הכלכלית שלהם בתור מפלגה שלטת ביטאה את זה בפועל? כלומר האם הנהיגו מדיניות כלכלית העומדת בניגוד למה שעשו ממשלות בראשות מפלגת הקונגרס. הטיעון העיקרי של נאיאר הוא שאין הבדל משמעותי בהתנהלות הכלכלית בין ה- BJP לבין מפלגת הקונגרס או

⁴ העדפה זו היא קריטית לגישה הלאומנית, כפי שהראה קרל שמיט בספרו "התיאולוגיה המדינית" (Schmitt, 1985).

⁵ ממשלת האיחוד בהודו המכונה גם "המרכז" – "The Center"
⁶ הכוונה היא ל- Economic Nationalism

החזית המאוחדת "מילים לחוד ומעשים לחוד", למעשה לא היה יישום של אידיאולוגיה כלכלית של סודשי ע"י המפלגה.

במצע הבחירות שלהם משנת 1998 מוסברת במדויק כוונתם למושג סודשי והפיכתו לכלכלה לאומנית - הכוונה בסודשי היא העדפה של הודו מעל הכל. הדגש הוא על האינטרס הלאומי. במקום להצהיר על כוונה לסחר חופשי ושווה שפי שעושות שאר המדינות, ה-BJP מצהירים בכנות כי בכוונתם לדאוג תמיד לאינטרס הלאומי ההודי לפני ומעל לכל.

כלכלת סודשי לאומי, היא כלכלה המעדיפה קודם כל את המשאבים והכשרונות המקומיים, ותוך הקפדה שהאחרונים הם גם הנהנים מהרווחים של אותה כלכלה (להבדיל מכלכלת שוק חופשי בה הנהנה מהרווח יכול להיות במדינה אחרת. לרוב מפותחת וחזקה יותר - מערבית). פתיחת השוק היא רצויה, אך רק בתנאי שהכוח המקומי נשמר ואין "ויתור על הזהות הלאומית" ו"כניעה לכוחות שוק חיצוניים".

ה-BJP לא התנגדו להפרטה (ליברליזציה של השוק) אך הם מפרידים בין הפרטה פנימית לחיצונית. הביקורת שלהם על הרפורמות של 1991 היא שההפרטה נעשה פנימית וחיצונית בו זמנית. למשנתם ממשלת הקונגרס נכשלה בהגנה על האינטרס הלאומי בכך שהכריחה את החברות המקומיות להתחרות בשוק חופשי לפני שהן למדו לעשות זאת ביניהן, ובלוי ניסיון של התנהלות בשוק חופשי. לגבי השקעה של כספים מבחוץ⁷ אין ל-BJP התנגדות עקרונית, אך הם הודיעו שבכוונתם לנתב את הכספים לאזורים בעלי עדיפות לפיתוח לאומי, ולא לאפשר לתזרים הזה להפוך לכוח קנייה בשוק המקומי.

בפועל במשך כהונתם הקצרה (13 חודשים) לא התבצעו הרפורמות שהובטחו, לא הונהגה כלכלת סודשי. המדיניות הכלכלית של שר האוצר שינה לא הייתה שונה מהמדיניות של הממשלות הקודמות. התקציב הראשון שעבר אמנם זכה לכינוי סודשי, אך נראה שדבר זה נבע מהצורה בה הוצג ולא מהתוכן שלו. למעשה לא הוטלו מיסים חדשים על חברות חוץ אלא הפיקוח על ההשקעות שלהן קטן. כמו כן הוכתבה תוכנית של הכפלת השקעות החוץ בשנתיים הקרובות.

הביקורת שהופנתה כלפי שר האוצר שינה הייתה שהוא מנהיג כלכלת סודשי בדלנית ולא מקיים סודשי אמיתי (כפי שהוגדר ע"פ גנדהי), אך טענה זו הושמעה בהקשר לדרך בה בחר להתמודד עם הסנקציות הכלכליות, שהוטלו על הודו לאחר הניסוי הגרעיני של 1998. הסנקציות האלה הגבילו את יכולת ההלוואה של הודו מהבנק הלאומי וכמעט חיסלו את השקעות החוץ הישירות. הטענה הייתה שהוא מבודד את הודו מהעולם (Aiyar, 1998)

באפריל 1998 ביצע שר המסחר של ה-BJP ראמהקרישן הדגיה את רפורמות ההמשך לרפורמות של 1991, הוא הסיר הגבלות על ייבוא וביצע רפורמות נוספות ע"פ דרישת הבנק העולמי, בכך הגדיל את השילוב של הודו בשוק העולמי ותרם רבות להגברת תהליך הגלובליזציה. צעד שהוא בניגוד גמור לשפת הסודשי של המפלגה.

⁷ הכוונה היא ל-FDI – Foreign Direct Investment

התפקידו של סוודשי הלאומני

בפרק זה אבחן את הדומה והשונה בין הסוודשי של הלאומנים ההינדים לסוודשי ע"פ גנדהי, ואראה מהו התפקיד שסוודשי מגלם בפועל אצל הלאומנים.

אוניברסאליות מול אקסקלוסיביות

הסוודשי הלאומני מדגיש מאוד את הצביון הדתי-הינדי של סוודשי, גנדהי אמנם התכוון לכך ששיש להנהיג סוודשי בכל אורחות החיים, כולל במישור הדתי, אך הוא התכוון לכך באופן אוניברסאלי ולא אקסקלוסיבי לדת ההינדית. ואכן המודל של גנדהי ניתן ליישום גם על ידי בני דתות אחרות ובארצות אחרות. אצל הלאומנים לעומת זאת נראה שסוודשי מופנה להינדים בעיקר, אך גם לדתות דהרמתיות אחרות בהודו כדוגמת הגיין והבודהיזם. הוא ללא ספק אינו פונה לנוצרים ומוסלמים. סימנים בולטים לכך ניתן למצוא במשנתה של תנועת ה-SJM כפי שהובאה בפרק הקודם (הכוונה לשימוש בז'רגון הינדואיסטי).

חרם בכל מחיר

ע"פ התפיסה הלאומנית של סוודשי, ליברליזציה, הפרטה וגלובליזציה הן האויב מספר אחד של האומה, ומביאים לקיטוב חברתי ומעמדי, ניצול ושחיתות, "מצב אובדני" (Rajiv Dixit in Raju Bist, 2004). סוודשי מסוג הזה שם דגש על חרם צרכנים של תנועת סוודשי המודרנית מנסה לקדם צריכה של מוצרים המיוצרים בהודו בלבד (הן ברמת הפרט והן בסקטור הציבורי).

בקריאתם לחרם חסר פניות על כל הסחורה המיובאת להודו, נבדלים הלאומנים ההינדים מגנדהי שחזר והדגיש פעמים מספר שאין בכוונתו לחרם גורף ועיור. כמו כן במשנתם של ה-SJM ראינו כי הם מתנגדים לייבוא מותרות ומסכמיים שיהיה סחר בין לאומי במוצרי יסוד בלבד- דבר שהפוך בעליל למשנתו של גנדהי.

התבדלות לאומית

סוודשי גנדהיאני בפירוש לא שולל שיתוף פעולה עם העולם החיצוני כשיש בכך צורך. כלומר סוודשי לא שווה התבדלות והתבודדות לאומית. לעומת זאת ה-BJP כשהיו בשלטון קידמו הן מדיניות כלכלית והן פעולות אחרות (כמו ניסויי האטום) שתרמו לבידודה של הודו מהעולם.

גם בהתנגדותם לשיתוף פעולה עם תאגידים זרים וחברות בין לאומיות בהודו⁸ (בטענה שזוהי הדרישה של כלכלת סוודשי) נבדלים ה-BJP מגנדהי. למשל, גנדהי לא התנגד למפעלי טויה בבעלות אנגלית אלא למפעלים כאלה שלא הרשו רכישה של מניותיהם ע"י הודים. תאגידים בינלאומיים שמשתפים פעולה עם הודו, מייצרים בהודו, מספקים עבודה להודים ומייצרים לטובתה של הודו בהחלט אינם האויב של סוודשי.

להפך, גנדהי מדגיש כי שלילת מוצר רק כי הוא זר תהיה בגדר פרשנות צרה למושג, ניגוד מוחלט לרוח הסוודשי ועבירה כלפי אזרחי המדינה שיכלו להרוויח מהמוצר הזה. עידוד יצרנים לייצר

⁸ בעיקר ע"י הכניסה לשוק של כוחות ה-NMCS - Multinational Corporations.

בסביבה שאינה מתאימה לכך רק על מנת שהייצור יהיה מקומי היא דוגמא נוספת להבנה לא נכונה של סוודשי (Aiyar, 1998).

הדגש אצל גנדהי היה בצריכה ולא ביצור, סוודשי לא אמור לכסות את כל התעשיות, אם התעשייה המקומית לא ממלאת את הצרכים המקומיים יש לייבא. כך למשל גנדהי התייחס לתעשיית הסוכר בשנת 1920, כל עוד הסוכר המיובא לא מחליף את הייצור המקומי ולא מתחרה בו אלא רק מוסיף לו ומסייע לעמוד בדרישות השוק אין הוא פוגע בסוודשי.

גנדהי לא כיוון למצב בו כל התעשייה תהיה מקומית וכל אמצעי הייצור בשליטת הבורגנים ההודים, הוא כיוון למיגור הרעב, הבטחת פרנסתן של הקהילות הכפריות וקיומן של האומנויות ההודיות העתיקות.

הBJP עושים זילות במושג הנעלה של סוודשי לצורך האינטרסים הפוליטיים שלהם. גנדהי חזה זאת בעצמו כאשר סוודשי טקסטיל התחילו לשווק את תוצרתם כקהאדי רק כדי לנצל את האווירה הפוליטית שנוצרה סביב התנועה.

הפונקציה האמיתית

כפי שהראיתי בפרק הקודם, בפועל בתקופת שלטונה של ה-BJP לא הונהגה כלכלת סוודשי (אפילו ע"פ משנתם), או כלכלה השונה מזו שהנהיגו מפלגות קודמות ששלטו במרכז. מכך ניתן להסיק שסוודשי במצע של מפלגת ה-BJP הוא לא בגדר כוונה כנה לכלכלה אחרת אלא יותר כלי רטורי שנועד לפנות לקהל היעד של המפלגה ולרצות את תנועת האם שלה (RSS).

התפקיד של סוודשי אצל הלאומנים כך מסתבר הוא רטוריקה פוליטית - דרך לצבירת כוח אלקטוראלי ולסחיפת ההמונים ע"י שימוש בז'רגון דתי ופניה לאמוציות ונוסטלגיה, גיוס גנדהי, תאגור ואחרים ע"מ לתת אסמכתא לדברים שלהם. להראות זיקה לעבר, למורשת ולמסורת ולאו דווקא לעמוד מאחורי הדברים או קיום סוודשי באמת כפי שהתכוון גנדהי.

סיכום – תקוה חדשה לסודשי

מנגד לתנועה הלאומנית ההינדית המציגה את הסודשי באחד מגלגוליו המאוחרים יותר, עולה בשנים האחרונות שימוש נוסף ושונה לחלוטין במושג. קבוצות זכויות אדם, צדקה, וארגונים לא ממשלתיים (NGOs), חרטו על דגלם את הסודשי כדרך לשבירת מעגל העוני. קבוצות אלה שטוענות להחזרת המשמעות הגנדהיאנית של המושג, מנסות להטמיע אותו במודלים שהן מטוות לפיתוח כלכלי של קהילות (במלחמה בעוני בהודו ובמקומות נוספים בעולם דוגמת אפריקה).

הפירוש של קבוצות אלה למושג סודשי הוא שונה בתכלית מהפירוש בו משתמשות הקבוצות הלאומניות. הדגש בפרוייקטים האלה הוא על הסתמכות עצמית, הבניית כלכלה ברת-קיימא ומציאת תעסוקה לתושבים. הרווח של הקהילות האלה (מעבר לשרידות חומרית וקיום הצרכים הבסיסיים) יהיה בהוויה החברתית-תרבותית של הקהילה ולא דווקא רווח כספי ומותרות חומריים המושגים מייצור יעיל. במובן הזה הסתמכות עצמית באה לידי ביטוי בחיוב הצריכה המקומית ולא דווקא בשלילת הצריכה של תוצרת חוץ, ההתבדלות אינה חשובה כאן ואין צורך ליצור הרגשה של אחדות או גאווה לאומית. נראה שבפילוסופיה שלהן קבוצות אלה קרובות בהרבה לגנדהי מאשר הלאומנים ההינדים.

אך למרות טענותיי בעבודה זו כלפי הלאומנים ההינדיים, חשוב לזכור בכל זאת שבקבוצות אלה קיימת זיקה כנה ל"אבי האומה" ושישנה התאמה בין חלק מפעולותיהן לחלקים ממשנתו של גנדהי. בסופו של דבר מדובר בשאלה של פרשנות, בקריאה שמבצעים בכתבי גנדהי ומאיזו נקודת מבט בוחרים להבין אותו.

ייתכן כי דווקא נקודת המבט המערבית שלי הגורמת לי לראות את גנדהי באור אוניברסאלי יותר ולהיצמד לאמירות מסוימות שלו ולא לאחרות.

רשימה ביבליוגרפית

- Aiyar Mani Shankar. *Saffron Swadeshi*. India Today, Viewpoint, pp 29, April 15, 1998.
- Ananta Kumar Giri. *Rethinking the Politics and Ethics of Consumption: Dialogues with the Swadeshi Movements and Gandhi*. Journal of Human Values 2004 10: 41
- Baldev Raj Nayar. *The Limits of Economic Nationalism in India: Economic Reforms under the BJP-Led Government, 1998-1999*. Asian Survey, Vol. 40, No. 5, Modernizing Tradition in India, pp 792-815, Sep - Oct , 2000.
- Bharatiya Janata Party. *BJP Election Manifesto 1998, Chapter 4*. Bharatiya Janata Party official website, http://www.bjp.org/index.php?option=com_content&view=article&id=142:chapter4&catid=75&Itemid=501, 2009.
- Bist Raju. *A price too high for Indian farmers*. Asia Times Online, South Asia, Jun 29, 2004.
- Brister, Thomas. *Swadeshi in competition: Enron and India's anti-globalization movement*. Contemporary Politics, 13: 4, 313 — 329. 2007.
- Bureau Our. *PM to inaugurate 'Swadeshi' fair at Coimbatore*. The Hindu Business Line, Feb. 6, 2001.
- Gandhi M.K. Anand T. Hingorani. *The Gospel of Swadeshi*. Bhartiya Vidya Bhavan, April 1967.
- Gandhi M.K. *Hind Swaraj or Indian Home Rule*. Gujarat columns of Indian Opinion. 1909.
- Indiresan P.V. *A 20-20 Vision for India: targets, policies and implementation*. Indian Futures, Volume 36, Issues 6-7, pp 687, August-September 2004.
- Ishii Kazuya. *The Socioeconomic Thoughts of Mahatma Gandhi: As an Origin of Alternative Development*. Review of social economy, Vol LIX NO 3, 2001.

- Jenkins, Rob. *International development institutions and national economic contexts: neoliberalism encounters India's indigenous political traditions*. *Economy and Society*, 32: 4, 584 — 610. 2003.
- Kumar Satish. *Gandhi's Swadeshi - The Economics of Permanence*. The Case Against the Global Economy - and for a turn toward the local; Mander J, Goldsmith E, 4:35, pp 418, 1996.
- M.K. Gandhi. *To every Englishman in India*. The Collected Works of Mahatma Gandhi (Electronic Book), New Delhi, Publications Division Government of India, 98 volumes, VOL. 23: 6 APRIL, 1921 - 21 JULY, 1921, pp 425-6, 1999.
- Schmitt Carl. *Political theology: four chapters on the concept of sovereignty*. Cambridge, Mass, MIT Press, 1985.
- Swadeshi Jagran Manch. *Philosophy*. Swadeshi Jagran Manch official website, <http://www.swadeshionline.in/content/philosophy>, 2011.
- V. Krishna Ananth. *Swadeshi, not just a sentiment*. - The Hindu, 26-12-2000 (chenai).
- Weber Thomas. *Gandhi, Deep Ecology, Peace Research And Buddhist Economics*. *Journal of Peace Research* 36: 349, pp 357, 1999.